

I BALKANSKI RAT I ARBANIJA

Izlaz srpske vojske na Jadran.

Prema tajnom dodatku Ugovora o savezu između Bugarske i Srbije od 29 februara 1912 godine, Srbiji je priznato pravo na dotadašnje turske teritorije *severno i zapadno* od Šar-planine. U vezi sa ovom odredbom, a težeći da svojoj zemlji osiguraju izlaz na more, srpske trupe izbile su 15 novembra 1912 godine na Lješ i postepeno zaposele celu severnu Arbaniju do Tirane i Drača. U londonskom «Tajmsu» izašla je 25 novembra izjava Pašića da Srbija traži Drač sa većim hinterlandom.

Stvaranje autonomne Arbanije.

Međutim Konferencija Ambasadora u Londonu donela je, 20 decembra 1912 godine, odluku o stvaranju autonomne Arbanije, dajući Srbiji samo pravo na trgovački izlaz na Jadransko more. Ista Konferencija odlučuje 20 marta 1913 godine da se Skadar ustupi Arbaniji. Crna Gora odbila je da primi odluku velikih sila; u tome je podržava Srbija, koja šalje svoje trupe da pojačaju opsadu Skadra. Velike sile rešile su (21 marta) da izvrše pomorsku demonstraciju, od koje se uzdržala samo Rusija. Austro-ugarske, engleske, francuske, nemačke i italijanske krstarice, okupljene kod Barija, primorale su srpske trupe da se povuku sa položaja kod Skadra.

Blokada crnogorske obale.

Sile su objavile 10 aprila blokadu crnogorskih obala, ali crnogorska vlada produžava opsadu Skadra, koji kapitulira 20 aprila. Kralj Nikola ipak je primoran na popuštanje i 4 maja, u jednom telegramu upućenom ser Edvardu Greju, predao je sudbinu Skadra u ruke sila. Međunarodna okupacija Skadra trajala je sve do 5 maja 1913 do početka svetskog rata.

II DEOBA INTERESNIH SFERA U ARBANIJI IZMEĐU SRBIJE I GRČKE

I ako je pod presijom velikih sila a na prvom mestu Austrije morala da se povuče sa Jadrana i iz severne Arbanije, Srbija ne prestaje da gubi nadu.

U deklaraciji, koja je tajni dodatak Ugovoru o savezu između Grčke i Srbije od 19 maja 1913 godine, podeljene su interesne sfere između Grčke i Srbije u tek stvorenoj autonomnoj Arbaniji. Teritorija koja se nalazi na severu od utoka reke Semeni u more, zatim tokom ove reke do ušća Devoli, zatim tokom Devolija do planine Kamne – spadala je u srpsku sferu uticaja. Južni deo Arbanije, od ove linije, spadao je u grčku uticajnu sferu. Na slučaj nemira u Arbaniji dve zemlje su imale da se sporazumeju o držanju koje će zauzeti.

Ovo su maksimalni zahtevi koje smo u jednom pisanom dokumentu izneli prema Arbaniji.

III LONDONSKI PAKT I ARBANIJA

Londonski pakt zaključen 26 aprila 1915 godine između Francuske, Velike Britanije, Rusije i Italije imao je sledeće odredbe:

- 1) U primedbi čl. 5 rečeno je: »Četiri savezne Sile dodeliće niže nabrojane jadranske zemlje Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori: (...) Na donjem Jadranu (u krajevima koji interesuju Srbiju i Crnu Goru) čitavu obalu od rta Planke do reke Drima sa važnim pristaništima Split, Dubrovnik, Kotor, Bar, Ulcinj i Sv. Ivan Medovanski (...) pristanište Drač biće dodeljeno nezavisnoj muslimanskoj državi Albaniji.»
- 2) U čl. 6 veli se: «Italija će dobiti u potpuno vlasništvo Valonu, ostrvo Saseno a osim toga još i dosta prostranu teritoriju potrebnu za njihovu odbranu, t.j. deo između reke Vojuše na severu i istoku a na jugu do Himare.»
- 3) U članu 7 veli se: «Ako bi došlo do formiranja jedne male autonomne i neutralne države Albanije, Italija se neće protiviti želji Francuske, Velike Britanije i Rusije, da se severni i južni krajevi Albanije podele između Crne Gore, Srbije i Grčke.»
«Italija će dobiti pravo da rukovodi spoljnim poslovima Albanije.»
Još u 1915 godini, velike sile dakle usvajaju princip deobe Albanije i priznaju da u Albaniji imaju svoje interese Italija, Srbija i Grčka. Dok se ovim dvema balkanskim zemljama daje pravo na ispravku granice, Italiji se ustupa Valona kao i protektorat nad okrnjenom Albanijom.

IV ARBANIJA NA KONFERENCIJI MIRA

Gledište velikih sila.

Na Konferenciji mira, savezničke sile (Francuska, Velika Britanija i Sjedinjene Američke Države) predložile su najpre za Albaniju, na severu i istoku, one granice koje su bile utvrđene na Londonskoj konferenciji 1913 godine; priznaju potpun suverenitet Italije nad Valonom i potrebnim zaleđem i daju Italiji mandat za administraciju slobodne arbanske države pod kontrolom Društva Naroda. (Memorandum od 9 decembra 1919 godine.)

Naše gledište

(Protiv mandata Italije. Za nezavisnu Albaniju. Argumenti za ispravku granice i uzimanje Skadra i severne Albanije.)

U našem odgovoru od 8 januara 1920 godine mi smo pobijali predlog za davanje Italiji mandata nad Albanijom, navodeći da bi to bilo ponavljanje slučaja Bosne i Hercegovine. «Ovo rešenje, veli se u našem odgovoru, stvorilo bi u korist Italije ofanzivnu granicu protiv naše države, koja bi bila lišena sredstava da se brani. Ono bi značilo u jednu ruku ofanzivno preimućstvo, a u drugu savršenu strategijsku podložnost.»

Mi smo tražili, iz ekonomskih i stratejskih razloga, da se izvrši prema nama ispravka granice (u srednjem toku Drima, na Bojani i u pogledu plemena Klimenta i Kastrata) koju je odredila Londonska konferencija od 1913 godine. Izuzev ove korekcije, naša Delegacija je izjavila da je najbolje rešenje, ako se Arbanija učini nezavisnom državom u granicama od 1913 godine, i sa autonomnom administracijom.

U slučaju da to rešenje ne bi bilo prihvaćeno ili ako bi južni deo Arbanije pripao drugim državama, naša Delegacija tražila je za nas severni deo Arbanije do Drima. «Naša država ima starih prava na ove krajeve, veli se u našem memorandumu. Skadar je bivša prestolnica srpskih vladara. Naš je narod prolio potoke krvi za Skadar a naročito u ratu 1913 godine koji je stajao Srbiju više hiljada njenih vojnika a Crnu Goru jednu trećinu njene vojske. Da udovolji željama Velikih Sila, srpske i crnogorske trupe ispraznile su 1913 godine Skadar i severnu Arbaniju. Austrija, mobilisući vojsku, zapretila je ratom. Skadar je mogao pripasti Crnoj Gori da je ova pristala da Lovćen ustupi Austriji, ili da bude neutralizovan. Ali Crna Gora je odbila da ustupi Austriji ovaj važan stratejski položaj.»

«Drimska dolina sa Skadrom čini geografsku i ekonomsku celinu sa Crnom Gorom i pograničnim krajevima Srbije. Za srednju Srbiju i Crnu Goru Drimska je dolina jedini direktan i najkraći prirodni put na Jadran. Važna železnica Dunav – Jadran treba da prođe dolinom Drima. Ambadorska konferencija u Londonu od 1913 godine priznala je Srbiji to pravo pristupa na more.»

«Skadar je u vezi i sa pitanjem reke Bojane, koja otvara prirodni put crnogorskoj trgovini na more. Još prema Berlinskom ugovoru Crna Gora uživa pravo slobodne plovidbe na Bojani. Skadarsko jezero pripada najvećim delom Crnoj Gori. Zbog turske nemarnosti, najbolje crnogorske zemlje još su uvek potopljene vodom Skadarskog jezera. S toga našu državu interesuje u najvećoj meri regulacija Bojane i drima ne samo zbog plovidbe na Bojani, nego i zato što bi se na taj način isušilo 12 do 20. 000 hektara najplodnije zemlje, i isto toliko bi bilo ameliorirano. Dve trećine ove zemlje pripada Crnoj Gori.»

Italijansko gledište.

(Prema memorandumu od 10 januara 1920.)

- 1) Italija traži od Društva Naroda mandat da administrira nezavisnu arbansku državu.
- 2) Arbanske granice na severu i istoku biće one koje su bile utvrđene na Konferenciji u Londonu. Južna granica biće predmet ispitivanja.
- 3) Grad Valona biće dodeljen Italiji u potpun suverenitet sa potrebnim zaleđem za njegovu odbranu i za ekonomski razvitak.

Saveznici pristaju da se Skadar i severna Arbanija priključe Jugoslaviji.

Predlažući jedno opšte rešenje jadranskog pitanja Klemanso je, u svojstvu predsednika Konferencije mira, rekao 13 januara 1920 godine Pašiću i

Trumbiću, a u vezi sa ustupanjem Rijeke Italiji, sledeće: «Prema tome, država S.H.S. uspeće se na vrhunac svoje moći, pa još kad bude imala Skadar, Drim i Sv. Jovana Medovanskog.»

Niti je bio na to pristao, s tim da Italija zadrži Valonu i da dobije mandat nad Arbanijom.

Naš poslednji odgovor Konferenciji mira.

U poslednjem našem odgovoru Konferenciji mira od 14 januara 1920 godine mi smo i dalje ostali na stanovištu, da bi najbolje rešenje bilo da se administracija Arbanije, u granicama određenim 1913 godine, poveri lokalnoj, autonomnoj vladi, bez ingerencije bilo koje tuđe sile. A ako rešenje ne bude prihvaćeno, već se odluči davanje delova arbanske teritorije drugim državama, naša delegacija tražila je deo severne Arbanije (prilažući jednu kartu sa obeleženom granicom), za koji je obećala autonoman režim.

Gledište pok. Pašića.

Kada je izgledalo kao sigurno da će saveznici dopustiti Italiji da se učvrsti u srednjoj Arbaniji, predsednik naše delegacije Pašić krajem 1919 godine obavestio je vladu u Beogradu da je došao momenat, *da prisiljeni prilikama menjamo našu politiku prema Arbaniji*. U tom pismu se veli:

«Pošto ne možemo da vaspostavimo stanje u Arbaniji kakvo je bilo pre evakuacije naše vojske i prve države Esad-paše, usled nadiranja Italije i podržavanja Italije od strane Sila; pošto Sile hoće da primene Londonski ugovor i neće biti Arbanije kakvu smo mi branili, već će saveznici dati Italiji Valonu sa hinterlandom i protektorat nad izvesnim delom Arbanije, - to, pod takvim okolnostima, mi moramo da tražimo druge i bolje granice prema arbanskim teritorijama, koje će potpasti pod italijanski protektorat.»

«*Minimum* koji ćemo od saveznika primiti ovaj je: granica duž Crnoga Drima do ušća u Beli Drim a odatle Velikim Drimom do mora.»

«*Maksimum* moramo tražiti zato, kako bi Italija dobila što manje teritorije. Taj maksimum naših pretenzija bio bi: reka Mat do njenog izvora a otuda pravo ka istoku do Crnog Drima. Dakle Mat i Drim bili bi naše granice prema italijanskom protektoratu.»

V ITALIJANSKA OKUPACIJA ARBANIJE POSLE RATA I DEFINITIVNO POVLAČENJE POSLE NEUSPEHA KOD VALONE

Po svršetku rata, na osnovu jedne međusavezničke vojne odluke, italijanske trupe okupirale su celu teritoriju Arbanije, pa čak i onaj severni deo koji je nama bio priznat u Londonskom paktu. Jedino je Skadar bio pod zajedničkom okupacijom francuskih i italijanskih trupa.

Zbog neprijateljskog stava koji je Italija bila zauzela u to vreme prema državi S.H.S. mi smo tu italijansku vojničku okupaciju Arbanije smatrali kao najveću opasnost po našu egzistenciju. Na arbanskom terenu povedena je jedna oštra borba između nas i Italije. Italijani su odatle pokretali crnogorsko i makedonsko pitanje, kao i ideju o Velikoj Arbaniji do Kačanika. Mi smo protiv

njih vodili čas potajnu čas javnu akciju, pridobijajući za pare arbanske prvake i služeći se idejom «nezavisne Albanije» i «Balkan balkanskim narodima».

Nezadovoljstvo arbanaškog stanovništva, koje smo i mi podržavali, primoralo je Italijane da početkom 1920 godine povuku svoje trupe iz unutrašnjosti Albanije i da se zadrže samo oko Valone, odakle će takođe u junu iste godine biti primorani da se povuku, sklopivši jedan sporazum sa tiranskom vladom o evakuaciji celokupne arbanske teritorije izuzev ostrva Sasena.

Do evakuacije Albanije došlo je dakle zbog organizovanog otpora Albanasa, ali ne treba gubiti iz vida da je u to vreme Italija bila politički i vojnički vrlo slaba. I danas ima Albanasa koji misle da bi mogli isterati Italijane iz Albanije kad god hoće. To samopouzdanje je fatalno za njih, jer ne vide da današnja fašistička Italija nije ono što je bila 1920 godine pod parlamentarnim vladama Nitija, Đolitija i Fakte.

VI ALBANIJA PRED KONFERENCIJOM AMBASADORA

Pošto je evakuacijom Albanije od strane italijanskih trupa bila račišćena situacija na terenu, Konferencija Ambasadora mogla je u novembru 1921 godine doneti odluku o priznanju Albanije kao nezavisne i suverene države. Mesto ranijih obećanja odnosno Valone i mandata nad Albanijom, velike sile priznale su Italiji samo njen specijalni interes za održanje arbanske nezavisnosti. Albanija je ušla i u Društvo Naroda, sa nadom da će joj to još više obezbediti njenu nezavisnost.

Pred Konferencijom Ambasadora još jednom smo uzalud pokušali da dobijemo ispravku granice prema Skadru i prema Drimu, navodeći za Skadar istorijske, a za Drim ekonomske i saobraćajne razloge. Francuski ekspert na Konferenciji, Laroš, ovako nas je tešio: «Kranjevska vlada je pogrešila, što nije usvojila, u svoje vreme, francuski predlog o podeli Albanije. Pašić se bio sa tim složio, ali je vlada u Beogradu to odbila.» Da ne bi dakle pustili Italijane u Valonu, mi smo se morali odreći Skadra i granice do Drima.

Pošto smo mi stalno zastupali ideju o nedeljivosti arbanske teritorije kako je ona određena 1913 godine, kao i o nezavisnosti Albanije, moglo bi se pretpostaviti da nas je ovo rešenje Konferencije Ambasadora zadovoljilo. To međutim nije slučaj. Teškoće u našim odnosima sa Albanijom, kao i u našim odnosima sa Italijom zbog Albanije ređaju se i dalje i pored proglašenja Albanije nezavisnom državom i članom Društva Naroda.

Miriditska republika

Dok je Konferencija Ambasadora rešavala o granicama Albanije i o organizovanju njene nezavisnosti, mi smo, polovinom 1921 godine, potpisali sa prvacima Miridita ugovor o saradnji. Bilo je predviđeno obrazovanje slobodne miriditske države, koju će braniti vojne snage S.H.S. i čije će interese u inostranstvu zastupati vlada u Beogradu. Vlada u Tirani ugušila je ovaj pokret, a mi smo bili optuženi i osuđeni pred Društvom Naroda.

VII RIMSKI PAKT, PAŠIĆ, MUSOLINI I ARBANIJA

Rimski pakt iz januara 1924 godine, po svome duhu, nametao je Rimu i Beogradu poštovanje nezavisnosti i princip nemešanja u unutrašnje stvari Albanije, kao i međusobno obaveštavanje o događajima u Albaniji. To međutim nije smetalo da italijanska vlada potpomogne Fan Noli, u junu 1924 godine, da izvede pobunu protiv Ahmet Zoga, niti pak našoj vladi da iste godine u decembru omogući Ahmet Zogu da izvrši sa naše teritorije upad u Albaniju i preuzme vlast. Ni Rim ni Beograd nisu mogli odoleti intrigama i zahtevima svojih albanskih «prijatelja», koji su tražili pomoć za održanje ili dolazak na vlast i obećavali vernost i saradnju, a prvom prilikom menjali orijentaciju.

VIII TIRANSKI PAKT I STANJE KOJE JE ON STVORIO

Pok. Pašić dajući uputstva našim predstavnicima za rad u Albaniji govorio im je: mi hoćemo nezavisnu Albaniju, ali slabu i nesređenu Albaniju. Vreme je pokazalo, da ovo nije bilo moguće održati. Slaba i nesređena Albanija morala je potražiti pomoć i zaštite tamo gde ih je mogla naći. Režim koji je bio ugrožen od Italije, obraćao se nama, a onaj koga smo mi hteli srušiti tražio je zaštite od Italije.

Slaba i nesređena Albanija zatražila je 1926 godine zaštitu i pomoć Italije. Ahmet Zog dobio je prvo garantiju za svoj režim, a zatim je pristao u 1927 godini na zaključenje Vojnog saveza na 20 godina, primio je stotine i stotine miliona lira za javne radove, ekonomski i finansijski Albaniju sasvim potčinio Italiji, primio mnoge italijanske instruktore. Stvoren je dakle odnos koji mnogo liči na onaj protektorat, protiv koga smo se borili na Konferenciji mira.

Ono što nas je poslednjih godina najviše ugrožavalo iz Albanije, bila je vojna organizacija, vojna utvrđenja i iredentistička akcija. Svuda smo videli opasnost od italijanske akcije i onu «ofanzivnu granicu» protiv koje smo se borili pred saveznicima u Parizu, kada su predlagali da se Italiji da mandat u Albaniji.

Na ovom mestu od interesa je spomenuti, da smo samo mi protestvovali i borili se protiv italijanske penetracije u Albaniji i na Balkan. Nijedna druga balkanska zemlja nije nas u tome podržavala. Dve sredozemne pomorske sile, Francuska i Engleska, nisu se bunile protiv zatvaranja Jadranskog mora. Šta više, Osten Čemberlen, na sastanku sa Musolinijem u Livornu, u 1926 godini, dao je pristanak na Tiranski pakt. A svi francuski predstavnici u Tirani stalno su davali savete Kralju Zogu da ne dolazi u sukob sa Italijanima.

IX ITALIJANSKO-JUGOSLOVENSKI PAKT O PRIJATELJSTVU OD 25 MARTA 1937 GODINE

Italija i Jugoslavija vodeći jedna prema drugoj prijateljsku politiku mogu se sporazumeti u Albaniji na sledećoj bazi: Italija ima svoj životni interes u

Valoni, taj deo arbanaške obale ne sme da bude od nas ugrožen; mi taj interes treba da shvatimo i da ga poštujemo. Životni interes Jugoslavije jeste da ne bude ugrožena na granici prema Južnoj Srbiji, niti prema Kosovu (naseljenom Arbanasima) niti prema Skadru i crnoj Gori. O ovome se nesumnjivo vodilo računa kada je u tajnom protokolu uz pakt o prijateljstvu predviđeno da će se obustaviti dalje utvrđivanje u zonama Libražda i Milotija. Što se tiče ekonomsko-finansijske akcije u Arbaniji, mi za nju nemamo, niti želimo da ulažemo neka naročita sredstva. Italijani ostaju dakle bez konkurencije i bez prigovora sa naše strane, razume se pod uslovom da ostanu u granicama druge tajne obaveze koju su pre dve godine uzeli prema nama a naime da u političkom, ekonomskom ili finansijskom pogledu neće tražiti nikakve specijalne koristi koje bi direktno ili indirektno kompromitovale nezavisnost arbanske države.

Na taj način pakt o prijateljstvu od 25 marta 1937 stvorio je jedan snošljiv "modus vivendi" između nas i Italije na arbanaškom terenu, na kome smo se ranijih godina toliko sukobljavali i sumnjičili.

Drugo je pitanje, da li bi ovo primirje u arbaniji moglo izdržati probe neke teže i komplikovanije situacije u Sredozemnom moru ili na Balkanu.

X ODRŽANJE ILI PROMENA STATUS QUO-A

Nezavisnost Arbanije je umanjena, ali nije uništena.

Nezavisnost jedne zemlje prema inostranstvu je uvek jedan relativan pojam. S obzirom na okolnosti, ta nezavisnost je potpunija ili je umanjena. Za Arbaniju se danas ne može kazati da je njena unutrašnja i spoljna politika nezavisna od Italije. Pa ipak ona se u međunarodnoj zajednici smatra kao nezavisna država. Međunarodno-pravno, arbanska morska obala nije italijanska, već je pod suverenitetom jedne balkanske države. Italija još nije zakoračila na Balkan. Ona ima suvereni deo teritorije u Zadru, ali joj on ne pruža mogućnost za dalje razvijanje. U Arbaniji Italija ima uticaja, ali nema slobodu akcije kao na svojoj teritoriji. Arbanasi se ipak odupiru njenoj penetraciji, čine joj teškoće, usporavaju je.

«Balkan balkanskim narodima».

Tradicionalna politika Srbije je «Balkan balkanskim narodima». Ovaj princip upotrebljavan je u svoje vreme u borbi protiv Otomanske Imperije i Austro-Ugarske Monarhije. Jugoslavija se njime uspešno služila protiv odredaba Londonskog pakta koji je Italiju uvlačio u Dalmaciju i Arbaniju. U primeni tog principa mi smo uvek videli najbolju zalogu za mir na Balkanu, za saradnju među balkanskim narodima, za normalan razvoj balkanskih naroda. Prisustvo jedne velike sile na Balkanu to su otvorena vrata intrigama i zavojevanjima.

Ekspanzija Italije.

Da li je moguće da Italija, postajući suvereni gospodar južne i srednje Arbanije, ostane samo na tom uzanom primorskom pojasu? Mi u to nismo

verovali pre 20 godina, kada su velike sile nudile Italiji Valonu sa hinterlandom. U to nam je još teže verovati danas kada Italija pokazuje toliki dinamizam i smelost u svojoj spoljnoj politici.

Jedan opasan presedan.

Uzimanje jednog dela balkanske teritorije od jedne vanbalkanske velike sile, bez ikakve etičke podloge, pretstavlja za sve balkanske narode pa i za nas jedan opasan presedan. Druge velike sile sa drugih pravaca mogu se pojaviti sa sličnim pretenzijama. Posebno slučaj Italije u Arbaniji za nas je opasan jer je Londonskim paktom, u kom je prvi put južna Arbanija priznata Italiji, toj istoj Italiji bila priznata i severna Dalmacija. Presedan za oživljavanje odredaba Londonskog pakta na jednom sektoru Balkana, otvara vrata za oživljavanje i drugih odredaba.

Podela Arbanije.

Pri proceni celog ovoga pitanja treba imati u vidu da na svaki način moramo gledati da izbegnemo bilo otvoren bilo prikriven sukob sa Italijom. Isto tako treba izbeći i to da Italija sama okupira celu Arbaniju i da nas ugrozi na vrlo osetljivim mestima, prema Boki Kotorskoj i prema Kosovu.

S obzirom na sve što smo rekli napred, za nas bi podela Arbanije mogla doći u obzir samo kao jedno nužno i neizbežno zlo kome se ne može odupreti, i kao jedna velika šteta iz koje treba izvući onoliko koristi koliko se da, tj. Od dva zla izabrati manje.

Naše kompenzacije.

Te kompenzacije nalaze se u materijalu koji je pre 20 godina izrađivan, kada se postavljalo pitanje deobe Arbanije.

Maksimum koji smo u svoje vreme tražili jeste granica koja bi išla rekom Mata i Crnog Drima i koja bi nam dala strategisko osiguranje Crne Gore i Kosova. Morali bi isto tako osigurati kotline Ohridskog i Prespanskog Jezera, priključujući Podgradec i slovenska sela Golog Brda, kao i ona između Prespe i Korče.

Uzimanje Skadra moglo bi u tom slučaju biti od velike moralne i ekonomske važnosti. To bi nam omogućilo izvođenje velikih hidrotehničkih radova i dobijanje plodnog zemljišta za ishranu Crne Gore. Severna Arbanija u okviru Jzgoslavije dopustila bi stvaranje novih saobraćajnih veza Severne i južne Srbije sa Jadranom.

Podelom Arbanije nestalo bi privlačnog centra za arbanašku manjinu na Kosovu, koja bi se, u novoj situaciji, lakše asimilovala. Mi bi eventualno dobili još 2 – 300.000 Arbanasa, ali su oni većinom katolici čiji odnos sa Arbanasima muslimanima nikad nije bio dobar. Pitanje iseljavanja Arbanasa muslimana u Tursku takođe bi se izvelo pod novim okolnostima, jer ne bi bilo nikakve jače akcije da se to sprečava.